

Rauno Pietiläinen (toim.) • Matti Juusola • Riikka Rajala

Kemi kansainvälistyy ja kemiläiset sen mukana – vaikka vähän hitaammin

Silmu -maahanmuuttajien kotoutumisprojektin loppuarviointi

Kemi kansainvälistyy ja kemiläiset
sen mukana – vaikka vähän hitaammin

Rauno Pietiläinen (toim.) • Matti Juusola • Riikka Rajala

Kemi kansainvälistyy ja kemiläiset sen mukana – vaikka vähän hitaammin

Silmu –maahanmuuttajien kotoutumisprojektin loppuarviointi

Sarja B. Raportit ja selvitykset 11/2013

© Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu ja tekijät

ISBN 978-952-5897-69-2 (pdf)
ISSN 1799-831X (verkkajulkaisu)

Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja
Sarja B. Raportit ja selvitykset 11/2013

Rahoittajat: Kemin kaupunki, SILMU -
kumppanuushanke, Toivola-Luotolan Settlementti,
Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus,
Vipuvoimaa EU:lta 2007-2013

Kirjoittajat: Rauno Pietiläinen,
Matti Juusola & Riikka Rajala

Kannen kuva: Pia Kuha
Taitto: Pia Kuha

Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu
Tietokatu 1
94600 Kemi
Puh. 010 353 50

www.tokem.fi/julkaisut

Lapin korkeakoulukonserni LUC on
yliopiston ja kahden ammattikorkea-
koulun strateginen yhteenliittymä.
Konserniin kuuluvat Lapin yliopisto,
Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu ja
Rovaniemen ammattikorkeakoulu.

www.luc.fi

Sisällys

1	JOHDANTO	7
2	TAVOITE JA MENETELMÄ	9
	2.1 Arvioinnin tavoite	9
	2.2 Toteutus ja menetelmä	11
3	TULOKSET	13
	3.1 Alkuvaiheen malli	13
	3.1.1 Uudet työkalut ja yhteistyömuodot	13
	3.1.2 Pysyvämmät verkostot ja toiminnot	16
	3.2 Yhteiskuntatietous ja kielitaito	17
	3.2.1 Suomen kielen ohjaus	17
	3.2.2 Ohjausmateriaali kotikielellä	18
	3.2.3 Omaehtoista opiskelua ja kotoutumista tukevat muut palvelut	19
	3.3 Matalan kynnyksen kohtaamispaikka	19
	3.4 Yhteistoiminta ja dialogi kantaväestön kanssa	21
	3.5 Koulutukseen ja työllistymiseen ohjaus	23
4	POHDINTA	27
	KIRJALLISUUS	31
	LIITTEET	33
	Liite 1. Alkuvaiheen kotoutumisen prosessi	33

1 Johdanto

Kemi on Perämeren pohjukassa sijaitseva keskisuuri kaupunki, jonka asukasluku 31.12.2012 oli 22257. Vakinaisesti Kemissä asuvia ulkomaalaisia vuoden 2012 lopussa oli yhteensä 687, joista suurin osa Myanmarista muuttaneita (n=251). Toiseksi suurin ryhmä maahanmuuttajista on venäläisiä (n=66). (Kemin kaupungin kehittämis- ja talousosasto 2013).

Kemi on Lapin kansainvälinen kunta yhdessä Muonion kanssa ja ulkomaa-
laisten määrä suhteutettuna väkilukuun vuonna 2012 oli 3,1 prosenttia. (Petäjä-
maa 2013). Kemin kaupungin kokonaismuuttoliikkeen kannalta maahanmuuttajilla
on merkitystä. Vuoden 2000 jälkeen Kemin kokonaismuuttoliike on ollut negatiivinen
ja ainoastaan yhden kerran vuonna 2009 positiivinen juuri maahanmuuttajien ansios-
ta. Tuolloin Kemiin muutti ulkomailta 244 ihmistä ja kokonaismuutto oli +39. Vuonna
2012 Kemiin muutti ulkomailta 167 ihmistä ja kokonaismuutto oli negatiivinen -115.
(Kemin kaupungin kehittämis- ja talousosasto 6/2013). Voidaankin sanoa, että Kemin
kaupungin kokonaismuuttoliikkeen positiivisen kehityksen kannalta maahanmuu-
tolla on merkitystä ja erityisesti tehokkaalla maahanmuuttajien kotouttamisella.

Tämän raportin tarkoitus on arvioida Kemin kaupungissa 1.10.2009- 31.12.2013 toteu-
tettua Silmu – Maahanmuuttajien kotoutumisprojektia. Projekti on rahoitettu EU:n
sosiaalirahastosta ja se on osa Sisäasiainministeriön koordinoimaa ALPO (Alkuvai-
heenpolku Suomessa) – kehittämisohjelmaa. ALPO -ohjelman tarkoitus on rakentaa
alkuvaiheen tukipolkua Suomeen muuttaneille. Ohjelma tukee maahanmuuttajien
alkuvaiheen ohjauspalvelujen ja osaamisen kehittämisen hankkeita ja seuraa, tukee
ja mallintaa alueellisen kehittämisen tuloksia yhteistyössä hankeverkoston asiantun-
tijoiden kanssa. ALPO kokoaa hyvät käytännöt ja kokemukset alkuvaiheen palvelu-
mallin kehittämiseksi. Tavoitteena on myös vahvistaa asiantuntijaverkostoa ja yhden-
mukaistaa kotoutumisen alkuvaiheen palveluita, jotta kotoutuminen Suomeen sujuisi
joustavasti ja tehokkaasti. (<http://www.tem.fi/index.phtml?s=4732>, luettu 2.4.2013)

Yhteenvedon voidaan todeta, että Työ- ja elinkeinoministeriö on rakentanut
ALPO – verkoston hankkeineen, jotta alueellisesti voitaisiin rakentaa maahanmuut-
tajille alkuvaiheen ohjauspalveluiden malli, jota TEM voisi hyödyntää valtakunnalli-
sen mallin kehittämisessä. Tämä vaikuttaa toimintatavalta, missä alueet konstruoivat
oman mallinsa omien tarpeittensa mukaan valtakunnallisia linjauksia mukautellen.

Samalla tämä prosessi toiminee TEM:n ohjauksen ja kontrolloinnin välineenä, missä alueellinen motivaatio ja sitoutuminen on huomioitu palveluja kehitettäessä.

Tiivistäen voisi sanoa, että Työ- ja elinkeinoministeriön ALPO - kehittämissuunnitelma odottaa alueellisten hankkeiden tuottavan seuraavia asioita:

- alueellisen maahanmuuton alkuvaiheen ohjauspalveluiden malleja
- matalan kynnyksen neuvonta- ja ohjauspisteen
- kielipalveluja (omakieliset, suomi/ruotsi)
- alueellisen yhteistoimintaverkoston
- verkkomateriaalia yhteiskunnan toiminnasta eri kielillä
- sähköisiä neuvontapalveluja

2 Tavoite ja menetelmä

2.1 ARVIOINNIN TAVOITE

Tämän arvioinnin tarkoitus on selvittää, miten Silmu – maahanmuuttaja-projektin ESR – hankesuunnitelmassa olevat tavoitteet, odotukset ja toimenpiteet ovat toteutuneet projektin aikana. Silmu – projektin keskeisin tarkoitus on ollut ”*Etsiä ratkaisua maahanmuuttajien nopeaan integroitumiseen kantaväestöön ja asuinympäristöön*” (ESR – projektisuunnitelma). Yksilöityjä tavoitteita ovat olleet:

- vasta kuntaan tulleiden maahanmuuttajien ohjauksen ja kotouttamisen järjestäminen ja kehittäminen
- uusien työkalujen ja yhteistyömuotojen luominen syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja kotoutumisen edistämiseksi
- alueellisen maahanmuutto-ohjelman laatiminen
- erikielisen ohjaus- ja neuvontamateriaalin tuottaminen maahanmuuttajien tarpeitten mukaisesti kotoutumisen tukemiseksi. (Pehkonen 2013).

Projektisuunnitelmassa on kuvattu yleisiä projektin toimenpiteitä ohjaavia periaatteita. Siinä kerrotaan, että tarvitaan alkuvaiheessa uusia kotoutumista nopeuttavia toimintoja, suomenkielien ohjausta ja käytännön oppimistilanteiden kehittämistä. Maahanmuuttajat tarvitsevat tutustumista suomalaiseen kulttuuriin ja alueen palveluihin ja harrastuksiin sekä rohkeutta oman kulttuurinsa esille tuomiseen. Tarvitaan myös tukiperheiden etsimistä suomalaisten perheiden arkikäytäntöjen oppimiseksi. Muita toimintaperiaatteita ovat tasa-arvonäkökulma, erilaisten kulttuuritaustojen huomioiminen, kotiäitien huomioiminen sekä kantaväestön mukaan saaminen toimintaryhmiin opiskelijoina tai vapaaehtoistyöntekijöinä. (ESR – projektisuunnitelma).

Yksilöidyiksi toimenpiteiksi projektisuunnitelmassa on kuvattu mm.:

- maahanmuuttajien kotoutumissuunnittelun kehittäminen ja palvelukokonaisuudet
- rinnasteiset ja muut kotoutumista tukevat palvelut
- työelämävalmiudet ja työllistyminen
- monikulttuurisuus ja syrjimättömyys.(ESR – projektisuunnitelma).

Projektisuunnitelmassa odotettiin, että projektin kautta saadaan lisäresurssia maahanmuuttajien alkuvaiheen kotouttamistyöhön (4 henkilön työllistäminen projektiin) ja kyetään aktivoimaan yhteistyötä kuntasektorin ja kolmannen sektorin kanssa. Haluttiin myös kehittää uusia kotoutumista tukevia työkaluja ja toimintamalleja (harastustoimintaryhmiä 3-6 kpl ja suomenkielen ohjausryhmiä), joita voidaan vakiinnuttaa myöhemmin pysyväksi toiminnaksi. Projektin aikana toivottiin päästä osallistumaan Kemin kaupungin maahanmuutto-ohjelman laadintaan. Haluttiin myös tuottaa erikielistä ohjaus- ja neuvontamateriaalia asiakkaiden tarpeisiin pohjautuen. Kantaväestön asenteiden suvaitsevaisuuden toivottiin kehittyvän projektin aikana. Maahanmuuttajien itsetunnon haluttiin parantuvan ja jopa lappilaisen identiteetin kokemisen kehittymistä toivottiin.

Sosiaalisten suhteiden odotettiin lisääntyvän ja samoin kun myös ymmärryksen suomalaisesta yhteiskunnasta. Maahanmuuttajien suomenkielen oppimista haluttiin parantaa sekä myös arkielämästä selviytymistä. Maahanmuuttajien toivottiin voimaantuvan aktiiviseen ja itsenäiseen toimintaan. Haluttiin myös projektitoiminnan kautta luoda aktiviteettia, ettei maahanmuuttajan tarvitse odottaa toimettomana työvoimapolitiittiseen kotoutumiskoulutukseen pääsyä. (ESR – projektisuunnitelma).

Projektisuunnitelman laatijoilla on myös ollut myös kestävän kehityksen odotuksia. Kemi-Tornion alueen väkiluvun haluttiin kasvavan maahanmuuton seurauksena. Maahanmuuttajien haluttiin kotoutuvan nopeammin ja sitoutuvan sosiaaliseen elinympäristöön. Suomenkielen oppimisen nähtiin auttavan koulutukseen pääsemisessä ja sen myötä myös työllistymismahdollisuuksien parantumisessa. Koska maahanmuuttajissa ja kiintiöpakolaisissa on paljon työikäisiä, katsottiin, että kaupungin ikärakenne voidaan kääntää nuorempaan suuntaan pakolaisten tehokkaalla kotouttamisella. (ESR – projektisuunnitelma).

Projektisuunnitelmassa on kuvattu projektissa kehitettävät uudet tuotteet seuraavasti:

- erikielistä tukimateriaalia jaettavaksi kotoutumisen tueksi
- ryhmätoimintamallit
- rinnasteinen suomenkielen ohjaus-malli
- matalan kynnyksen ohjaus- ja neuvontapalvelumalli
- kohtaamispaikka. (ESR – projektisuunnitelma).

Projektisuunnitelmassa oli myös asetettu odotuksia toiminnan jatkumiselle projektin jälkeen. Ennen projektia odotettiin, että osa toiminnallisista ryhmistä jatkaa muiden toimijoiden/yhteistyökumppaneiden ohjauksessa, esim. nuorten liikuntakerho (Burman Nuoret ry ja TUL:n Lapin piiri ry). Toivottiin myös projektin aikana syntyneen neuvonta- ja ohjauspisteen muuttuvan osaksi kaupungin omaa toimintaa tai maahanmuuttotoimiston järjestämäksi toiminnaksi. Toivottiin myös, että mahdollisesti tulevaan Kemi – taloon syntyisi kohtaamispaikka, ”kulttuurikahvila”. Projektin odotettiin myös edistävän alkuvaiheen kotoutumisen työtoiminnan kehittymistä Meri-Lapin työvalmennussäätiön yhteyteen. (ESR – projektisuunnitelma).

YHTEENVETO ARVIOITAVISTA KOHTEISTA

Runsaiden tavoitteiden, luvattujen toimenpiteiden sekä odotettujen tuloksien vuoksi tiivistettiin arvioitavat kohteet viiteen teemaan ALPO – hankkeen tavoitelinjauksien mukaisesti.

1. Alkuvaiheen kotouttamisen malli
  - uudet työkalut ja yhteistyömuodot
  - pysyvämmät verkostot ja toiminnat
2. Yhteiskuntatietous ja kielitaito
  - suomen kielen ohjaus
  - ohjausmateriaali kotikielellä
3. Matalan kynnyksen kohtaamispaikka
4. Yhteistoiminta ja dialogi kantaväestön kanssa
5. Koulutukseen ja työllistymiseen ohjaus

2.2 TOTEUTUS JA MENETELMÄ

Selvitystä varten haastateltiin maahanmuuttajia (3), projektityöntekijöitä (3) sekä yhteistyökumppaneita (2). Haastattelut toteutettiin projektin tavoitteisiin suhteutettuina teemahaastatteluina. Aineiston keruun suorittivat sosionomiopiskelijat Matti Juusola ja Riikka Rajala sekä yliopettaja, FT, Rauno Pietiläinen. Rauno Pietiläinen vastasi haastattelutuloksien koonnista, yhteenvedosta ja tulkinnasta sekä raportin kirjoittamisesta. Haastatteluista yksi tehtiin kesäkuussa 2013 ja muut elo- ja syyskuussa 2013.

Menetelmänä käytettiin teemahaastattelua, missä teemat rakennettiin projektisuunnitelmassa esitetyistä tavoitteista, odotuksista ja luvatuista toimenpiteistä (kts. Morgan 2011). Haastattelutuloksien pohjalta pyrittiin ymmärtämään haastateltavien kokemuksia tavoitteiden ja odotuksien toteutumisesta sekä yleistämään kokemuksista jonkinlaista ”käyttöteoriaa” alueen maahanmuuton alkuvaiheen ohjausmalliksi. Tätä osin menetelmä muistuttaa ”Grounded based” eli aineistolähtöistä analyysimenetelmää (Ten Have Paul 2004). Maahanmuuttajien kotoutumisen arvioinnin viite-teorianä käytettiin Berryn monidimensionaalista kotoutumisteoriaa (Odera 2010).

Selvityksen luotettavuuden parantamiseksi arviointiraportin luonnos lähetettiin kommentoitavaksi projektityöntekijöille sekä yhteistyökumppaneille. Tämän prosessin tarkoitus oli sekä korjata asiavirheitä että saada moniäänisyyden kautta esille niitä kriittisiä kehittämiskohteita, jotka puhututtavat maahanmuuton alueellisia asiantuntijoita.

Tutkimuseettisistä syistä haastateltujen henkilöllisyyttä, etnistä taustaa tai muuta sellaista tietoa ei ole julkaistu, joista henkilö olisi tunnistettavista. Myöskään henkilöiden suoria diskursseja ei ole esitetty anonymiteetin säilyttämiseksi. Raportin toimittaja on muokannut haastateltavien kertomukset ja vastaukset toimittajan ”omalle kielelle” haastateltavan ilmaisemaa sisältöä tiukasti kunnioittaen. Näin valintojen seuraamuksena raportti saattaa tuntua paikoitellen toimittajan moniääniseltä monologilta. Tämä oli osittain myös raportin muodon valinnan tarkoitus.

3 Tulokset

3.1 ALKUVAIHEEN MALLI

3.1.1 Uudet työkalut ja yhteistyömuodot

ALKUVAIHEEN KOTOUTUMISEN SUUNNITTELUMALLI

Projektityöntekijöiden lausuntojen mukaan alkuvaiheen kotoutumista yritettiin koordinoida ELY – keskuksen tukeman tiimin kautta, joka perustettiin vuonna 2010. Silmun projektipäällikkö vastasi tuolloin tiimin koordinoinnista ja siinä oli mukana alueen toimijoita varsin laajasti. Syksyllä 2011 tiimin koordinoituvastuu siirtyi toisen projektin koordinaattorille, jolloin Silmusta ei juuri tämän jälkeen osallistuttu ko. tiimin toimintaan. Arviointinäkökulmasta näiltä osin alueen alkuvaiheen kotoutumisen koordinoituvastuu on jäänyt suppeaksi erityisesti eri projektien keskinäisen kilpailun vuoksi.

Projektin aikana Silmu – projekti on kehittänyt toimintamallin Meri - Lapin alueelle alkuvaiheen ohjaukseen. Toimintamalli sisältää alkuvaiheen prosessin kuvauksen, ohjausjärjestelmän sekä prosessin omistajuuskuvauksen eri vaiheissa (liite 1).

Varsinaista alueellista palvelujärjestelmämallia ei ole kehitetty ja se on poistettu projektin tavoitteista jo alkuvaiheessa yhteistoiminnassa tilaajan kanssa.

Euromääräisesti Kemi-Tornion alueella on investoitu runsaasti kolmen viimeisen vuoden aikana kotoutumisen kehittämiseen. Silmu – projektin ohjaajat, kuten muidenkin projektien ohjaajat, ovat työllistyneet hankkeeseen ja tehneet arvokasta työtä. Haastatteluissa nousi esiin kysymys siitä, mitä jää jälkeksi projektin jälkeen? Esitettiin myös kysymys, onko Silmu – projektin toiminta ollut riittävän strukturoitua ja tavoitteellista? Mikä on ollut projektin jälkeisen elämän maali? Arvioitsijasta kritiikki kuulostaa aiheelliselta. Erityisesti olisin odottanut alueelle jäävän alkuvaiheen ohjausorganisaation ja koordinaation (toim. huomautus).

Projektilta odotettiin suunnitteluvaiheessa alueellisen maahanmuutto-ohjelman rakentamista. Alueellisen maahanmuutto-ohjelman rakentamista esti se, ettei Tornion kaupunki lähtenyt mukaan toimintaan, jolloin toiminta on kohdentunut ainoastaan kemiläisiin. Maahanmuutto-ohjelma on edelleen tekemättä. Alueella on toiminut samanaikaisesti useampia projekteja, joissa on tehty osittain samoja asioita, mutta monia oleellisia on jäänyt tekemättä.

Silmu – projektissa kehitetty ”Alkuvaiheen kotoutujan kuntaan tuloprosessi” on mallinnettu prosessi Kemiin muuttavan maahanmuuttajan kotoutumisesta, tuki-

toimista ja toimien omistajuudesta (liite 1). Sellaisenaan tämä malli toiminee viranomaistyön selkeyttäjänä sekä konkretisoi maahanmuuttajalle kemiläisen kotoutumisen palvelutarjonnan kokonaisuuden ja vastuutahot. Prosessimalliakin täytyy kehittää ja päivittää. Minkä toimielimen vastuulle tämä jää?

Maahanmuuttotyön koordinaation puute tuli esille useammassa haastattelussa. Yksi haastateltavista kertoi, että joissakin projekteissa on kokeiltu sellaista mallia, pakolaistyöntekijä koordinoi, vapaaehtoistyöntekijät tiedossa, viranomaisen yhdisti toimijan ja avun tarvitsijat sekä tukihenkilöt. Hän pohti, että toimisiko sellainen malli täällä. Hänen mielestään ko. toiminta tulisi liittää ns. kulttuurikahvila – tyyppisen neuvontapisteen yhteyteen. Sen tulisi hänen mukaansa sijaita näkyvällä paikalla ja sisältää yhdessäoloa, jalkautumista ja informointia, yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa, teemapäiviä kahvilaan liittyen, osuuskuntatuotteita ja niiden myyntipisteen. Mielestäni tällaisen toiminnan tulisi sijaita mahdollisimman lähellä alueellisesti vahvaa, maahanmuuttajia palvelevaa organisaatiota, täällä esim. maahanmuuttokoulutusta (toim. huomautus).

ALKUVAIHEEN KOTOUTUMISEN EDISTÄMISEN MENETELMÄT

Silmu – projektin tarkoitus on ollut kehittää alkuvaiheen kotoutumisen menetelmiä sellaisille maahanmuuttajille, jotka eivät saa palveluja muualta.

Silmussa on kehitetty yhteistyössä rovaniemeläisen ALPO – verkostoon kuuluvan Verso – projektin kanssa Kemiin soveltuva alkustarttikoulutus. Aluksi Silmussa kehitettiin palvelun ostamista Kemin lyseon lukion maahanmuuttajakoulutukselta. 6 vmk:n koulutuskokeilu osoittautui kalliiksi. Vuosina 2012–2013 Silmu toteutti tämän koulutuksen itse. Kouluttajina käytettiin omakielisiä ohjaajia, tulkkeja ja opiskelija-harjoittelijoita. Kuka toteuttaa tällaista koulutusta tämän projektin jälkeen?

Projektin aikana on rakennettu ns. rinnasteinen suomenkielen ohjaus – malli. Vaikka ohjaajilla ei ole ollut äidinkielen opettajan pätevyyttä, on se toiminut ja tuloksia on saatu aikaan. Ammattikuntien kateus ja reviirien puolustus vaikuttanee kuitenkin siihen, ettei projektissa annettua opetusta voi kutsua suomen kielen opetuksiksi, vaan juuri tällaiseksi rinnakkaiseksi suomenkielen ohjaukseksi. Näin arvioinnin näkökulmasta on aivan sama, kuka opetusta antaa, jos ihmiset oppivat, niin kuin nyt näyttää tapahtuneen. Se on sitten yhteiskunnan resurssikysymys, millaista ohjausta maahanmuuttajille on mahdollisuutta antaa. Erilaisten etujärjestöjen rooli on puolustaa omia oikeuksiaan. Onko ”väärin oppimisen” – vaara todellinen vai ainoastaan ammattikunnan puolustusasenne?

Arviointinäkökulmasta silmun työntekijät ovat olleet hyvinkin luovia pyrkiessään tukemaan projektin asiakkaiden oppimista suomen kielen vaikealla polulla. Jos suomi ja englanti eivät ole riittäneet, niin he ovat ottaneet käyttöön kuvakielen, sormet, jalat, kädet ja kaikki muut. Nettilähteitä sekä sanakirjoja on käytetty tilanteiden mukaisesti. Suomen kielen ohjauksessa ohjaaja on rakentanut oman työkalupakkinsa, mistä hän sitten yhdistelee oppimateriaalin asiakaslähtöisesti. Projektista on jäänyt paljon itse tehtyä materiaalia. Kuka niitä käyttää projektin jälkeen (toim. huomautus)?

Opetuksen mukauttaminen asiakaslähtöisesti on ollut yksi toiminnan periaatteista ja se on ollut erityisen tärkeää esim. burmalaisten kohdalla, koska heillä on erilainen aikakäsitys ja ajanlasku, mikä on vaikuttanut mm. kellon ja ajan opettamiseen. Muilla maahanmuuttajaryhmillä on muita erityiskysymyksiä, kuten venäläisillä astevaihtelut ja konjunktioit Näiden pulmien ratkaisuihin on kehitetty erityisiä opetusmateriaaleja.

Suomen kielen ohjauksessa tärkeä on ollut asiakkaiden jaottelu eri tasoryhmiin: kirjoitustaidoton, lukutaidoton, aakkoset, ikä, taidot etc. ja ohjaus on mukautettu näihin tarpeisiin. Arviointinäkökulmasta Suomi joutuu ottamaan humanitaarisista syistä hyvin monitarpeisia maahanmuuttajia, koska otamme heitä muutoin suhteellisesti muita Pohjoismaita vähemmän. Monien Suomeen muuttaneiden pakolaisten oppimisedellytykset ovat melko heikot. On kirjoitus- ja lukutaidottomia jopa heidän omilla kielillään. Tällaisissa tapauksissa maahanmuuttajat tarvitsivat erityisiä asuimisen järjestelyjä, jotta he saisivat kotoutumiseen riittävää tukea maanmiehiltään arkielämän kysymyksissä (esim. kaupassa käynti, virastot etc.). Lisäksi he tarvitsevat kotoutuakseen suomenkielen jatkuvaa opetusta. Mielestäni erityisopetuksen tarve on erityisen suuri monien maahanmuuttajien kohdalla. Lisäksi he tarvitsisivat oppimiskyvyn arviointia psykologisten palvelujen osalta esim. kansainvälisesti validien non-verbaalisten testien avulla.

Maahanmuuttajien haastatteluista ilmeni, ettei välttämättä heidän oma näkemys kotoutumisesta ole samanlainen kuin viranomaisten tai kantaväestön. Esim. oppimisvaikeuksien vuoksi osa maahanmuuttajista ei opi koskaan riittävästi suomen kieltä voidakseen osallistua tasavertaisena kansalaisena yhteiskunnan toimintaan. On hyväksyttävä se, että he tarvitsevat pysyvästi omakielistä materiaalia yhteiskunnastamme, vertaistukea suomenkielentaitoisilta maanmiehiltään, mahdollisuuden harrastaa omia perinteitään omalla kielellään (esim. omat jumalanpalvelukset). Yhden jo vuosia Kemissä asuneen haastateltavan tärkein toive oli oman kirkon saaminen. Muutoin haastattelujen perusteella erityisesti vanhemmat pakolaiset ovat tyytyväisiä omaan elämäänsä Suomessa. He eivät odota paljoa tulevaisuudelta. Vain lapsillensa he toivovat kaikkea parasta. Kiitollisuus saattaa johtua osittain sitä, että erityisesti aasialaisten on vaikea kritisoida vallanpitäjiä, mutta haastatteluista jäi sellainen vaikutelma, että heillä oli aitoa tyytyväisyyttä nykyelämäänsä.

Yksi selitys tyytyväisyyteen saattaa olla siinä, että asiakkaiden saama palvelutuki on ollut tehokasta ja merkityksellistä ja sitä on tehty paljon. Vaikka projekti häviäisi, niin ainakin nämä asiakkaat ovat saaneet neuvontaa paljon ja tehokkaasti. Asiakkaat ovat saaneet ongelmilleen ratkaisuja. Työntekijät ovat puhuneet maahanmuuttajien kanssa, kuunnelleet heitä, auttaneet heitä ja ohjanneet heitä oikeisiin paikkoihin. He ovat myös lähteneet asiakkaan matkaan tarvittaessa tueksi. Projektin jälkeen nämä henkilöt tukeutuvat sosiaalitoimistoon, kouluun, te-toimistoon ja luonnollisesti vertaistukeen. Erään haastateltavan mukaan vertaistukijoita pitäisi kouluttaa. Heidän koulutuksensa on hajallaan seurakunnan ja SPR:n ym. kolmannen sektorin toimijoiden vastuulla

3.1.2 Pysyvämmät verkostot ja toiminnot

Silmu – projektin aikana ei ole syntynyt erityisemmin pysyviä verkostoja ja toimintoja, joilla edistettäisiin maahanmuuttajien alkuvaiheen kotoutuksesta. Silmu on osittain ollut ”säilöpaikka” maahanmuuttajille, joille muuta ei voida tarjota. Mikä organisaatio jatkaa tätä toimintaa projektin jälkeen vai unohdetaanko (syrjäytetäänkö) nämä ns. monipulmaiset maahanmuuttajat (toim. huomautus)? Uskommeko siihen, että hyväntekeväisyysjärjestöt hoitavat tämän maahanmuuttajien ryhmän (toim. huomautus)? Onko vapaalla sivistystyöllä jotakin annettavaa heille?

Yksi peruseriaate projektissa on ollut maahanmuuttajien ohjaaminen harrastusryhmiin. Tällaisia ryhmiä on ollut 3-6. Burman nuoret on poikkeus. Heillä on oma rekisteröity yhdistys ja he ovat olleet aktiivisia oman harrastusryhmän luomisessa.

Osa Silmu – hankkeen aikana syntyneistä yhteistyöverkostoista pysyy ja jatkaa omaa elämäänsä projektin jälkeen. Tällaisesta myönteisestä tuloksesta mainittakoon TUL:n Lapin piiri ry:n ja Burman nuoret ry:n yhteistoiminta, joka on sisältänyt erilaisia toimintoja liikuntakerhoista tapahtumiin saakka (kesäleirit). Tämä yhteistyö onkin malliesimerkki järjestöjen ja maahanmuuttajien yhteistoiminnasta. Siinä kotoutumista on pyritty edistämään liikuntatoiminnan kautta. Yhteistyön kautta on kokeiltu erilaisia lajeja kuten salibandya, keilaamista, citysuunnistusta, sisäpelejä etc. Kulttuurikeskuksessa maahanmuuttajilla on oma liikuntavuoro, mihin osallistuu myös kantäväestöä. Erilaisissa tilaisuuksissa on opetettu toisille mm. erilaisia liikuntalajeja kuten pesäpalloa. Kesäleireillä Burman nuoret ym. maahanmuuttajat ovat aktiivisesti osallistuneet leirien järjestämiseen. Tulkkeja on saatu Suomi-Venäjä – seurasta. Liikuntatoiminnan lisäksi on yhteistyössä järjestetty paikalliseen kulttuuriin tutustumista, museokäyntejä etc. Hiihtolomalla oli joukko lapsia ilmaisella viikon leirillä. Kokeneemmat maahanmuuttajat ovat toimineet leireillä ohjaajina yhteistyössä järjestön ohjaajien kanssa.

Burman nuorten kanssa yhteistyö on ollut kiinteää ja kaikki on tehty, mitä on sovittu ja oikeastaan vielä enemmänkin. Tositilanteissa kieltä on opittu nopeasti.

Avain kotoutumisen edistämisessä on ollut yhteinen toiminta, mikä järjestön edustajan mielestä voisi sopia myös musiikin ja taiteiden etc. alueelle. Vanhempi väestö ei niin innostu liikkumisesta, mutta avustaa ja huoltaa. Miten heitä voisi aktivoida? Nuorien mielestä ryhmä on ollut hyvä ja noin 30 nuorta on osallistunut toimintaan vaihtelevasti. Lauletaan yhdessä, pelataan jalkapalloa, oleskellaan kavereiden kanssa, pelaillaan kulttuurikeskuksessa ja harjoitellaan tansseja.

Tarvittava materiaalin käännytyö on hoidettu Silmu – projektin kautta. Muut maahanmuutto – projektit eivät ole osallistuneet yhteistyöhön, vaikka heitä on pyydetty.

Liikuntaseuroihin ohjaus on tuonut pysyvämpiä vaikutuksia ja toisaalta omalla liikuntavuorolla voidaan harrastaa omia aktiviteetteja. Kokemuksien perusteella vastaavien hankkeiden tulisi olla toiminnallisia, yksinkertaisia ilman pitkiä selityksiä ja helposti toteutettavia. Sosiaalisen oppimisen (näyttäminen ja mallioppiminen) merkitys on erityisen tärkeä.

Kritiikkiä on kohdistunut siihen, että lisääkö tällainen yhteistyö (Burman nuoret ry) Berryyn akkulturaatioteorian (Odera 2010) käsitteellä ilmaistuna segregaatiota ja

vähentää siten kotoutumista. Segregaatiolla tarkoitetaan maahanmuuttajan kotoutumisen hidastumista oman kulttuurin vahvistumisen kautta. Mielestäni tämä on turha huoli, koska monet esim. Ruotsiin muuttaneet suomalaiset Suomi seuran järjestöaktiivit ovat hyvin Ruotsin yhteiskunnan tuntevia ja yhteiskunnan eri toimintaan osallisia maahanmuuttajia. Ruotsin Suomi seurat ovat kyenneet antamaan verkostotukea suomalaisille, ylläpitämään heidän suomalaista identiteettiään, voimaannuttamaan ja kehittämään osaltaan Ruotsin yhteiskunnan moninaisuutta.

Kemiin muuttaneet nuoret ovat kotoutuneet hyvin, vaikka he tulevat hyvinkin erilaisesta kulttuurista kuten Myanmarista. Erilaiset muut aktiviteetit liikuntaryhmien lisäksi, kuten Misters – ryhmä, Moninaiset – ryhmät etc. tukevat heidän kotoutumistaan. Erityispalvelun tarvetta on ollut ns. senioreilla (40–70 vuotta), joiden määrä on ollut kasvussa. He ovat ns. Burman pakolaisia ja heitä on arviointihetkellä noin 16. Projektin aikana heidän ryhmästään on tullut hyvin toimiva ja aktiivinen ryhmä, jolle on ollut vaikeaa löytää palvelujen tuottajia muualta yhteiskunnasta. He jäävät ns. tyhjän päälle. Tämän ryhmän palveluiden jatkuminen on edelleen epäselvä.

Projektin aikana Silmu – projektilla on ollut yhteistyötä hyvin monen organisaation ja verkoston kanssa. Yhteistoiminta on ollut tarpeellista ja hyödyllistä, mutta siltä on puuttunut koordinaatio (kuka tekee, mitä tekee, miksi?). Tiedonvälityksen ja toiminnan ohjauksen tulisi pelata toimijoiden välillä. Projektipäällikkö on osallistunut Kemin kaupungin maahanmuutto-ohjelman laadintaan.

3.2 YHTEISKUNTATIIETOUS JA KIELITAITO

3.2.1 Suomen kielen ohjaus

Taulukossa 1 on kuvattu Silmu – hankkeen aikana eritasoisiiin suomenkielisiin ohjausryhmiin osallistuneiden määrät. Taulukosta 1 voidaan havaita, että alueella on erityistä tarvetta korkeasti koulutettujen suomen kielen opiskeluryhmille sekä suomen kielen alkeiden opiskelemiseen joko perusryhmässä tai erityisryhmässä.

Taulukko 1. Silmun asiakkaat eritasoisissa suomenkielen opiskeluryhmissä vuosina 2010–2013

Ryhmä	Henkilömäärä
Akateemisen oppiarvon omaavat	15
Kansainväliset amk -opiskelijat	41
Senioriryhmä/erityisryhmä	14
Suomen kielen alkeisryhmä	84
Suomen kieli taso 1	30
Suomen kieli taso 2	15
yhteensä	199

3.2.2 Ohjausmateriaali kotikielellä

Omakielistä materiaalia on tuotettu maahanmuuttajien kotikielellä, jotta maahanmuuttajat oppisivat toimimaan toimintaympäristössään. Taulukosta 2 voidaan nähdä, että erityisesti materiaalia on tuotettu karenin – kielellä. Käyttökokemukset ovat olleet hyvät.

Taulukko 2. Kotikielellä tuotettu materiaali

Materiaali	Sivumäärä
Opetusmateriaalia venäjän kielellä	3
Suomi-karen-englanti -sanakirja	22
Kaupassa ja lääkärissä opas karenin kielelle	19
Alkustartin testit	8
yhteensä	52

Lisäksi silmu-projektin esitteet on tehty useilla kielillä: suomi, englanti, somali, venäjä, karen, sorani, persia, pashtu ja turkki (4 sivua, käännökset suoritettu Pohjois-Suomen tulkikeskuksella). Lisäksi on käännetty erilaisia tapahtumaesitteitä, asiakaslomakkeita, käyntikortteja ja infokortteja.

Hankkeen aikana aloitettua materiaalin tuotantoa olisi hyödyllistä jatkaa esim. ainakin karenin kielen suhteen, koska Suomeen tulee paljon pakolaisia, joiden kotikieli on karen. On toivottavaa, että kielten ja kulttuurien monimuotoisuus tulisi sitten huomioiduksi muissa projekteissa (esim. lähtömaiden omat kielet, kuten kurdien kieli tai murteet). Verkosta on kylläkin saatavissa monenlaista tietoa Suomesta suhteellisen monella kielellä, kuten linkistä www.infopankki.fi/fi-Fi/home/.

Suomessa on jo nyt kohtuullisesti saatavissa verkosta perustietoa suomalaisesta yhteiskunnasta kotimaisten kielten lisäksi englannin ja venäjän kielellä, jopa alueellisten tarpeiden mukaan mukautettuna kuten esim. <http://moninet.rovala.fi/Suomeksi>.

Yksi kotoutuja kertoi, että kun hän tuli Suomeen, hän ei päässyt maahanmuuttajakoulutukseen. Niinpä hän tuli Silmu – hankkeeseen, jotta ymmärtäisi toimia esim. kaupassa. Lisäksi hän halusi oppia aakkoset, numerot ja yksittäisiä sanoja. Nyt hän osaa muutaman vuoden jälkeen jonkin verran suomen kieltä, jotta hän osaa toimia kaupassa ja sairaalassa. Hän on kokenut suomen kielen ohjauksen hyväksi. Opetus voisi olla vielä henkilökohtaisempaa, jotta oppiminen olisi nopeampaa. Vertaistuki voisi tulla oman kulttuurin ihmisiltä, jotka ovat oppineet enemmän. Tulkin hän on kyllä saanut tarvittaessa.

Yksi haastateltava koki tavanneensa paljon mielenkiintoisia ihmisiä projektin aikana ja oppineensa sitä paljon. Hän opiskeli suomea, koska haluaa käyttää sitä joskus työssään englannin lisäksi. Hän oli myös haastatteluhetkellä saanut tiedon pääsystään jatko-opiskeluun. Hän oli kokenut Silmun suomen kielen opetuksen hyväksi, kurssin intensiiviseksi ja oppimistahdin nopeaksi, mikä sopi hänelle hyvin. Kehittämiskohteiksi hän mainitsi, että hän olisi kaivannut enemmän keskustelun tueksi audio-

visuaalista materiaalia ja harjoituksia sekä jonkin yhtenäisen kirjan heti kurssin alussa: ”Perusasiat yksissä kansissa”. Lisämateriaali nopeasti eteneville olisi myös auttanut oppimista. Omaa lähtökohtaansa hän pitää hyvänä, koska hänellä on kova motivaatio oppia suomen kieltä ja koska hän pitää suomen kielestä. Lisäksi hän on opiskellut kieltä katsomalla elokuvia, opiskelemalla lisää internetissä ja keskustelemalla kanta-väestön kanssa. Projektista hän kertoi saaneensa paljon materiaalia ja kotitehtäviä, mistä hän piti kovasti.

3.2.3 Omaehtoista opiskelua ja kotoutumista tukevat muut palvelut

Omaehtoisen opiskelun sopimuksia projektissa on tehty 63 kpl vuosina 2010–2013.

Te-toimisto on delegoinut projektin aikana omaehtoisen opiskelun sopimuksien tekemisen Silmu -projektille. Asiakas on voinut tehdä esim. silmun kanssa suomen kielen sopimuksen ja lisäksi hän on voinut saada työvalmennusta Meriva – säätiöltä. Säätiön kanssa on tehty yhteistoimintasopimus, missä on määritelty yhteistoiminnan tavoitteet, sisältö, sopimusehdot ja mm. palvelujen laatujärjestelmä. Arviointinäkökulmasta kysymyksessä on jonkinlainen alueellinen yhteistoimintamalli kotoutumisen tueksi työelämäsuuntaisesti.

Työvalmennuksen lisäksi ostopalveluna on ostettu tulkkauspalveluita sekä tämä hankearviointi. Te – keskuksen on lähtenyt aloite maahanmuuttajien yrittäjyyskoulutuksesta.

Projektin aikana on vakiintunut viikoittainen ”toimintamalli” projektissa olevien maahanmuuttajien kotoutumisen tueksi. Se sisältää monipuolista sosiaalista elämää tukevaa ja kotoutumista edistävää toimintaa. Arviointinäkökulmasta jokainen sosiaalisessa riskitilanteessa oleva kansalainen tarvitsisi tuekseen tällaisen ”työjärjestyksen” syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

3.3 MATALAN KYNNYKSEN KOHTAAMISPAIKKA

Matalan kynnyksen kohtaamispaikka tai neuvontapiste on paikka, josta maahanmuuttaja saa ohjausta, neuvontaa sekä mahdollisuuden keskusteluun ja teen/kahvin nauttimiseen.

Projektin tavoitteena oli kehittää kohtaamispaikka ja neuvontapiste Kemi – taloon tai johonkin muuhun paikkaan. Projektin kuulomattomien asioiden vuoksi ko. paikkaa ei ole syntynyt. Ratkaisut ovat Kemin kaupungin päättäjillä. Projektin aikana Silmu on toiminut tällaisena paikkana, mutta projektin jälkeinen tilanne on vielä avoin. Toivola-Luotolan settlementti on tehnyt kohtaamispaikasta hankehakemuksen. Kohtaamispaikasta ei haastateltavien mielestä kannata tehdä pelkästään maahanmuuttajien kohtaamispaikkaa.

Kemin kaupunki ei ole mukana valtakunnallisessa infopankissa, mistä löytyisi kaikki materiaali yhden napin takaa. Projektin aikana tietoa on jaettu. Asiakkaita on opastettu materiaalin löytämisessä. Suomessa on paljon materiaalia, mutta sitä ei ole aina helppo löytää ilman opastusta. Kaikki kotoutumisen alkuvaiheessa olevat maa-

hanmuuttajat eivät osaa käyttää tietokonetta. Tämän vuoksi ohjauksen tarvetta on jatkossakin.

Taulukossa 3 on kuvattu palveluohjausta tarvinneiden määrä aikavälillä 1.1.–30.4.2013. Yhteensä palveluohjausta annettiin 412 kertaa kolmen työntekijän toimesta. Suhteellisesti eniten tarvittiin omasta kulttuurista tulleen ohjaajan palveluja (64 %).

Taulukko 3. Palveluohjausta saaneiden määrä 1.1.–30.4.2013

Kuukausi	Krt
Tammikuu	74
Helmikuu	96
Maaliskuu	152
Huhtikuu	90
yht.	412

Informaatiota ei tarvita pelkästään palveluista etc. yleisistä asioista, vaan myös paikallisista kulttuuritapahtumista ja perinteistä (esim. Vappu). Yksi haastateltavista koki, että hän ei saa oikein mistään tietoa paikallisista kulttuuri- tmv. – tapahtumista, koska hän ei ymmärrä riittävästi suomen kieltä. Tarvitaan siis omakielistäkin perusmateriaalia suomenkielisen materiaalin tueksi.

Asiakkaat tarvitsevat neuvontaa monenlaisissa asioissa: kela – papereiden lukemisessa, täyttämässä, kirjeiden tulkinnaissa, kouluun pääsyn ilmoituksissa, perheen-yhdistymisasiossa, asuntoasioissa etc. Eniten työllistävät kela – asiat ja opintoasiat. Joissakin tapauksissa käytetään puhelintulkkia. Joissakin asioissa on toimittu kunnan pakolaistyön apuna. Neuvontaa on viety asiakkaiden luokse esim. maahanmuuttokoulutuksen ruokatauioille saavutettavuuden parantamiseksi. Asiakkaita on opastettu myös arjen taidoissa kuten käsitöiden tekemisessä, lukemisessa, leipomisessa ja ympäristöopissa. Asiakkaille on järjestetty retkiä ja vierailuja sekä opetettu kotitaloutta.

Neuvonta- ja ohjauspisteen toiminta pitäisi saada osaksi kaupungin omaa toimintaa. Kaupungissa on ollut useita samanaikaisesti toimivia maahanmuutto -hankkeita, jotka loppuvat samanaikaisesti. Hankkeiden koordinoitua ei ole ollut. Kaupunki tai alue tarvitsisi maahanmuuton tuen organisaation. Yksi haastateltavista ehdotti, että voisiko palkan rahoittaa osittain esim. maahanmuutosta saatavista korvauksista?

On pohdittu, tarvitsevatko maahanmuuttajat erityispalveluja kunnassa. Kunnassa on neuvontapiste ja joidenkin mielestä kaikkia kuntalaisia tulisi neuvoa samalla tavalla. Tarvittaessa voidaan käyttää tulkkeja tmv. Samalla tavalla kysellään, että tarvitaanko maahanmuuttotoimistoa tai – päällikköä? Rovaniemellä on, mutta se on kaupungin ja järjestöjen yhteistyönä tuotettu. Kesäkuun 2013 alussa Kemissä maahanmuuttajia on vähintään 3,1% väestöstä, mikä on suhteellisesti eniten Lapissa. Jotakin rakennemuutosta tarvitaan. Kunnan (kuntien) keskushallinto tarvitsee jonkin koordinoinnin, joka voisi avustaa maahanmuuttajien palveluohjauksessa sekä tukea maahanmuuttajien kanssa työskenteleviä ihmisiä.

Maahanmuuttajien kotoutumisen kehittämistä Kemissä tarvitaan ja erityinen kehittämisen periaate voisi olla: ”Kaikkien pitäisi saada osallistua, myös pitkään asuneet tarvitsevat apua nuorista mummoihin”. Osallistumisen ehtona ei tarvitsisi olla kemiläisyys. Asiakkaina voisi olla myös turvapaikan hakijoita, niin kuin yhdessä aikaisemmassa projektissa oli.

Arviointinäkökulmasta kaikkien kuntalaisten samanlainen palvelu ei ole kuitenkaan tasa-arvoista, vaikka se maallikon mielestä saattaa siltä tuntuakin. Maahanmuuttajat tulevat usein aivan toisenlaisesta sosiaalisesta todellisuudesta ja tarvitaan useimmiten erityistoimia heidän ”tasa-arvoisen” integroitumisensa edistämiseksi. Eihän meillä kantaväestönkään keskuudessa kaikkia ihmisiä voi palvella samalla tavalla esim. terveydellisten tai psyko-sosiaalisten erityisyyden vuoksi.

Haastattelujen kautta on myös löytynyt ajatus siitä, millaiset tehtävät voisivat kuulua matalan kynnyksen neuvontapisteen tehtäviksi: palveluneuvonta (asiakkaan tarpeiden ja tarjonnan yhteensovitus), kirjoitustaidottomien auttaminen suomen kielessä, aikataulujen suunnittelu asiakkaiden kanssa, materiaalin hankinnassa ja tuotannossa avustaminen, sähköisten palveluiden käytön neuvonta, asiakkaiden auttaminen lomakkeiden täytössä, avustaminen pankissa, virastoissa ja terveydenhuollossa, tulkin saamisen avustaminen, kulttuurinvälitys, toimintatapoihin perehdyttäminen. Joidenkin asiakkaiden asioiden eteenpäin viemiseen menee koko päivä. Jotkut asiat hoituvat nopeammin.

Palvelupisteen asiantuntijuudesta voidaan nostaa esiin mm. sellaisia asioita kuten, että oma maahanmuuttotausta auttaa ymmärtämään maahanmuuttaja-asiakasta. Myös asiakkaiden läsnä oleva kuuntelu on tärkeää sekä halu oppia eri kulttuureista ja niiden historiasta. On lisäksi tärkeä kokea, että myös itse voi kokea kehittyvänsä työssään.

Mikäli matalan kynnyksen palvelupiste syntyisi Kemiin, niin haastattelussa ilmeni, että sinne toivottaisiin kantaväestön edustajat mukaan toimintaan ja keskusteluun. Lisäksi toivottiin järjestettävän teemailtoja, missä ulkomaalaiset ja suomalaiset nuoret äidit, tai vaihtoehtoisesti eläkeläiset, olisivat yhdessä mukana kokemuksia ja tietoa vaihtamassa.

3.4 YHTEISTOIMINTA JA DIALOGI KANTAVÄESTÖN KANSSA

Kantaväestön asenteissa on tapahtunut jonkin verran myönteistä kehitystä suhtautumisessa maahanmuuttajia kohtaan. Haastatteluissa ilmeni myös epäroivimpiä kannanottoja. Burmalaisiin maahanmuuttajiin suhtautuminen on ilmeisesti ollut kemiläisille helpompaa kuin moniin muihin maahanmuuttajaryhmiin. Taustalla saattaa olla heidän vahva kristillinen etiikka. Työntekoa, nöyryyttä ja ahkeruutta arvostetaan. Auktoriteetteja myös arvostetaan. Silmu -hankkeesta onkin tullut lähinnä burmalaisten hanke. Muut ryhmät ovat jääneet hieman katveeseen. Haastatteluissa ilmeni, että projektin aikana on synnynyt tilanteita ja tapahtumia kohdata toisia ja tarkastella omia asenteita. Jonkin verran rasismia kuitenkin ilmenee. Yksi haastatelluista kertoi, että on kuullut miten ulkomaalaisia haukutaan. Asiakkaat ovat myös kertoneet työntekijöille haukkumistapauksista. Maahanmuuttajat ovat myös oppineet vastaamaan

siten kantaväestölle, että se muuttaa asennetta myönteiseen suuntaan. Haastateltujen mukaan myönteinen asenne on näkynyt mm. yleisön osaston kirjoittelussa. Maahanmuuttokriittiset valtuudet ovat myös käyttäneet omassa työssään Silmu – projektin tuloksia ja aineistoja. FB – sivuilla ja Kemi – sivuilla on ilmennyt jonkin verran rasis-tisia kirjoituksia.

Haastateltujen maahanmuuttajien mielestä monenlaisia suhtautumistapoja löytyy ja ne ovat usein erilaisempia Etelä-Suomessa kuin Pohjois-Suomessa. Erään haastatelta-van mukaan ihmiset ovat Etelä-Suomessa kohteliaampia. Hän odotti, että vuokranan-taja tulisi edes kerran vuodessa keskustelemaan hänen kanssaan. EU – maista tulevilla on muita helpompi kotoutua yhtenäisten toimintatapojen ja periaatteiden vuoksi.

Esiintyy myös näkemyksiä, että kotoutuminen olisi ollut tehokkaampaa, jos Silmu olisi jatkanut leipätehtaalla. Nykyinen paikka on hieman syrjässä ja vaikeammin ta-voitettavissa.

Yksittäisten ihmisten kohdalla on tapahtunut minäpätevyuden tunteen kasvua projektin aikana. Osalle tällainen osallistuminen sopii hyvin. Mutta onko kysymyk-sessä aina aito osallisuus vai kiitollisuudenvelka hyväntekijälle?

Yhteyksiä kantaväestöön on projektissa luotu esim. monien tapahtumien muodossa. Taulukosta 3 voidaan nähdä, että tapahtumatoiminta on ollut monenlaista ja monen-tasoista. Kohtaamisen mahdollisuuksia on ollut runsaasti.

Taulukko 3 . Yhteiset tapahtumat

Tapahtuma	Kumppani	N total	Silmu-laisia
Monikulttuurinen kevätjuhla 2010	HuAMK	100	80
Burman nuorten juhla 2011	Burman nuoret ry	150	150
Vaalipaneeli	Radio, tv, poliitikot etc.	30	20
Perinneleikkipäivä	Päiväkodit, kulttuuritoimi	100	7
Taiteiden yö 2011 ja 2013	Kemin kulttuuritoimi etc.	2000	100
Monikulttuurinen nuorten leiri 2011 ja 2012	Burman nuoret ry.	220	220
Liikuntatapahtuma	TUL:n Lapin piiri	100	70
Monikulttuurinen naisten päivä 2010-2013	TUL:n Lapin piiri etc.	30-70	50
Arjen taidon kurssit	Martat	80	20-50
Kulttuuri –infot: kurdit, Burma, Somalia, Venäjä, Usean kulttuurin Suomi etc.	Järjestöt, kaupungin pakolaistyö	30-120/krt	80
Pakolaisseminaari 5/2013	Kemin kaupungin pakolaistyö	107	40
Taideleiri 7/2010	Steve Pratt	20	20
Taidekoulutus 1-5/2011	H.Jackmaert	10	10
Ilmaiskirppiksiä 2010-2012	Mamu-koulu, pakolaistyö	100-200/krt	50-100
Infoa sovittelutoimiston väelle 3/2011	Kemin kaupungin sovittelutoimisto	15	4
Liikennevalistus 11/2010 ja 5/2011	Poliisi ja inforyhmä	90	90

Monia muitakin tapahtumia ja tilaisuuksia on ollut. Yleensä kokemukset ovat olleet kaikille myönteisiä. Asenteet ovat kehittyneet myönteisiksi ainakin niissä tilaisuuksissa, missä Silmu on ollut mukana. Silmulaisia on pyydetty mukaan esiintymään eri tilaisuuksiin esim. teatteriin, kirjastoon, päivähoitopaikkoihin etc. Silmussa maahanmuuttajat ovat kokeneet yhdenvertaisuutta eri kansallisuuksien kanssa. Ryhmässä on opittu sosiaalisia suhteita. Harvoilla kotoutuminen on epäonnistunut. Jos näin on käynyt, niin taustalla on ollut traumoja, joihin Silmu – projektin kautta ei ole voinut vaikuttaa. Monet ovat hyötäneet projektista. Monet maahanmuuttajat ovat oppineet kirjoittamaan oman nimensä jne. Lukeminen ei ole kaikille itsestäänselvyys. Pisimmälle edistyneet puhuvat jo yhteiskunnallisista asioista. Traumoista kärsineet ohjataan mielenterveystoimistoon tai lääkärille etc.

Yhteistyötapaamisissa (2 krt/vuosi) vuosina 2010–2013 rovaniemeläisen VERSO – projektin kanssa on Silmu – hanke on vaihtanut materiaalia, arvioinut kriittisesti projektien etenemistä ja arvioinut saavutettuja tuloksia etc. Projektipäällikkö on osallistunut valtakunnallisille projektipäällikköpäiville 2 krt/vuosi ja henkilöstö on osallistunut eri hankkeiden loppuseminaareihin sekä muihin ajankohtaisiin koulutuksiin v 2010: 2 krt, v.2011: 8 krt, v.2012: 9 krt. Silmu – projektilla on ollut omia suunnittelupalavereja 2 krt/vuosi sekä säännöllisiä viikkopalavereita 1krt/vko, joissa on käyty läpi mennyt viikko ja katsottu tulevaa.

Vuosina 2011–2013 järjestettiin Monika-naisten (Moninaisten Talohanke) kanssa yhteisiä koulutustilaisuuksia 4 kpl, käsityökerho 1 krt/vko alkaen tammikuussa 2013, yhteinen perhekerho (aiemmin äiti-lapsikerho), pop-up ravintolapäivä, yhteistyö kuntasektorin ja kolmannen sektorin kanssa. Nämä on kuvattu raportoiduissa lukujärjestyksissä. Enemmän saisi olla kuntasektorin kanssa yhteistyötä. Tapahtumissa yhteistyöstä tulee luonnollista. Muutoin yhteistyö tuntuu tunkeutumiselta. Hallintokuntien sitoutuminen yhteistyöhön on ollut puutteellista. Kumppanit vetoavat kiireeseen. Alueen kulttuurin kehittämisessä on tarpeita laaja-alaiseen katsontatapaan, missä erilaisten ihmisten osallisuus olisi arkipäiväistä.

Yksi haastateltava koki tapahtumat mielekkäiksi, koska siellä sai tavata muita kansallisuksia. Hän myös pohti, että voisi olla mukava tavata heitä enemmänkin vapaa-ajalla. Hän oli myös itse tutustunut mielellään paikalliseen kulttuuriin ja kansallisiin tapoihin sekä juhlapäiviin. Hän kertoi, että muutoin hänellä on paikallisia kontakteja sekä myös yrittäjäkontakteja.

3.5 KOULUTUKSEEN JA TYÖLLISTYMISEEN OHJAUS

Koulutukseen ja työllistymiseen ohjauksen tarkoitus alkuohjauksessa on se, ettei maahanmuuttajan tarvitsisi odottaa toimeentuloa työvoimapolitiittiseen koulutukseen pääsyä. Tähän haasteeseen Silmu – hanke on vastannut hyvin. Toiminta on luonteeltaan matalan kynnyksen toimintaa, joka valmentaa osittain kouluun menoon. Haastatellut maahanmuuttajat halusivat kaikki osallistua suomalaiseen työelämään, vaikka osatyökykyisenä.

Ohjatun työtoiminnan avulla kotoutuja-asiakkaan viikkotuntimäärä voitiin nostaa 20 tuntiin/vk. Ohjatun työtoiminnan tarkoituksena oli tutustuminen uuteen kotikuntaan ja suomalaiseen työelämään. Tavoitteena oli myös opetella työelämässä tarvittavia sosiaalisia taitoja ja kehittää sekä yleistä että ammatillista kielitaitoa suomalaisten kanssa. Pitemmällä tähtäimellä tämän toiminnan avulla haluttiin madallata kynnystä hakeutua koulutukseen ja parantaa kotoutuvan työnhakijan edellytyksiä hakeutua koulutukseen tai työhön. Tavoitteena oli, että ammatillisten valmiuksien ja kielitaidon parantamisen lisäksi asiakas tutustuu suomalaiseen työkuulttuuriin ja luo sosiaalisia kontakteja suomalaisiin.

Työnopastaminen ja ohjaus sekä kommunikointi työpaikalla tapahtuivat suomenkielellä. Alkuvaiheen kotoutuja-asiakkaat olivat pajajaksolla suomenkielisten kanssa. Kontakti ohjaajaan ja työkavereihin oli työtehtävien kautta jatkuva. Suosittiin työparityöskentelyä yksintyöskentelyn sijaan. Kannustettiin käyttämään suomenkieltä. Korjattiin, jos kotoutuja sanoi väärin ja kysyttiin, jos ei ymmärretty. Opeteltiin suomalaista työkuulttuuria esim. ruoka- ja kahvitauat vietettiin muiden kanssa. Työpajan yleiset ohjeet pyrittiin laatimaan ja antamaan selkokielellä. Ohjaajat tukivat maahanmuuttajia vuorovaikutukseen muiden kanssa ja ottivat mukaan keskusteluihin ja tutustumaan muuhun työyhteisöön. Ohjaaja toimi esimerkkinä muille työyhteisön jäsenille. Asiakas sai jaksoltaan osaamistodistuksen, jossa arvioitiin hänen osaamistaan eri työtehtävissä.

Yhteistoimintamalli Meri-Lapin työhönvalmennussäätiön kanssa toteutui tilaaja-tuottaja – mallin mukaisesti. Palvelun ostajan/tilaajan vastuulla oli asiakkaiden valitseminen ja ohjaaminen säätiöön. Yhdyshenkilönä toimi Silmu-projektin projekti-päällikkö. Tilaajan edustajat vastasivat siitä, että he antoivat tarvittavat tiedot säätiön henkilökunnalle tavoitteista ja muista huomioon otettavista asioista, sekä varmistuivat joko käymällä pajalla tai muulla tavoin siitä, että säätiöissä tehtävä työ on sitä mitä asiakas tarvitsee. Palvelu toteutettiin tarvelähtöisesti. Palvelun tuottajan vastuulla oli vastaanottaa tilaajan lähettämät asiakkaat vähintään 2 viikon kuluessa siitä kun tarpeesta oli ensi kerran ilmoitettu. Asiakkaan vastaanottamisesta ja tavoitteiden toteutumisesta vastasivat säätiöiden valmennushenkilöstö, työsuunnittelijat ja työvalmentajat/ohjaajat sen mukaan, mitä tilaajan työntekijöiden ja asiakkaan kanssa oli sisällöstä sovittu.

Säätiöiden valmennushenkilöstö teki alkukartoituksen ja alkuhaastattelun yhdessä tilaajan ja asiakkaan kanssa. Tilaaja vastasi tulkkipalveluiden järjestämisestä alkukartoituksen/haastattelun tueksi asiakkaan tarpeen niin vaatiessa. Säätiön henkilöstö teki tarvittaessa väliarvion ja asiakassuhteen päättyessä loppuarvion ja tulosti Arvi-tiedonhallintajärjestelmästä saatavat seurantatiedot. Valmennushenkilöstö kirjasi päivittäiset tapahtumat ja tavoitteiden toteutumisen ja raportoi palvelun tilaajalle ennalta sovituin väliajoin, viimeistään kuitenkin siinä vaiheessa kun asiakkuus säätiöissä päättyi.

Jokaisesta asiakkaasta laadittiin oma asiakassopimus, jonka allekirjoittavat asiakas, säätiöiden valmennushenkilöstö, sekä tilaajan edustaja. Asiakassopimukseen kirjoitettiin tarkemmat tavoitteet, viikoittaiset valmennuspäivät ja kuvaus työtehta-

vistä. Palvelun ostajalla ja palvelun tilaajalla oli myös mahdollisuus kehittää alkuvaiheen kotoutuja-asiakkaiden työelämäntaitojen vahvistumisen tueksi erilaista työelämää koskevaa selkokielistä materiaalia esim. työturvallisuusohjeistusta. Näiden kääntäminen suomesta eri kielille tapahtuivat Silmu-projektin toimesta niillä kielillä, joita palvelu koskee (burma, venäjä). Palvelun tuottaja sitoutui palvelusopimusta vastaan täyttämään yleisesti toiminnalle asetettuja laadullisia ehtoja ja vaatimuksia sekä ylläpitämään henkilöstön pätevyyttä, sopimukseen mitoitettua palveluvalmiutta ja rakenteita. Meri-Lapin työhönvalmennussäätiö käyttää ARVI -tiedonhallintajärjestelmää toiminnan seuraamiseen, tilastointiaineiston keräämiseen ja laadullisesti korkeatasoisen palvelun tuottamiseen. ARVI järjestelmä on kansainvälisesti tunnustettu, sekä täyttää kokonaisuudessaan kaikilta ominaisuuksiltaan toiminnanohjausjärjestelmistä vaadittavat kansainväliset ja kansalliset laatuvaatimukset

4 Pohdinta

Kemin kaupunki haluaa olla elinvoimainen kunta, jonka kokonaismuuttoliike on positiivinen. Kokemus on osoittanut, että viimeisten kymmenen vuoden aikana ainoastaan maahanmuutto on kyennyt yhden kerran, vuonna 2009, nostamaan kokonaismuuttoliikkeen positiiviseksi. Maahanmuutto voi jatkossakin lisätä Kemin elinvoimaa, jos maahanmuuttajien kotoutumista tehostetaan ja jos mahdollisimman moni uusi kemiläinen asuisi täällä suhteellisen pysyvästi.

Valtakunnallisen ALPO – hankkeen kautta on pyritty tehostamaan maahanmuuttajien alkuvaiheen kotoutumista. Silmu – hanke on osana valtakunnallista hanketta kehittänyt alkuvaiheen kotoutumista. Tämän raportin tarkoitus on ollut arvioida Silmu – hankkeen tavoitteiden toteutumista. Arviointikohteet on valittu hankehakemuksessa luvatuista tavoitteista, toimenpiteistä, tuotteista ja odotetuista vaikutuksista. ALPO – hankkeen linjauksen suuntaisesti arvioitaviksi kohteiksi valittiin alkuvaiheen kotouttamisen malli (työkalut, yhteistyömuodot), suomenkielen ohjaus ja yhteiskuntatietous kotikielellä, matalan kynnyksen kohtaamispaikka, yhteistoiminta kantaväestön kanssa sekä koulutukseen ja työllistymiseen ohjaus.

Silmu – projekti kuvasi ja mallinsi alueelle soveltuvan alkuvaiheen kotoutumisen prosessin. Arviointinäkökulmasta malli näyttää realistiselta ja toteuttamiskelpoiselta. Toimintamalli kuvaa mielestäni hyvin alueellista alkuvaiheen kotoutumisprosessia ja auttaa eri toimijoita ja toivottavasti myös asiakkaita jäsentämään alkuvaiheen prosessin monimuotoisuutta sekä prosessin omistajuutta sen eri vaiheissa. Alueella tarvitaan pysyvä kunnan tai yhteistyökuntien valtuuttama alkuvaiheen kotoutumisorganisaatio. Tämän toimielimen tehtävä tulisi olla alkuvaiheen kotoutuksen kehittäminen, alueellisen toimintamallin ja prosessien kehittäminen, palveluohjausjärjestelmän kehittäminen sekä asiantuntijana toimiminen eri toimijoiden kanssa maahanmuuttokysymyksissä.

Projektin tavoitteet ja odotukset ovat olleet laajat ja monipuoliset. Tilaa on kuitenkin ne hyväksynyt ja toteuttaja on yrittänyt niitä toteuttaa. Tavoitteiden selkeyttämisellä ja keskittymisellä olisi todennäköisesti voitu saada paremmin sellaisia tuloksia, jotka ovat välttämättömiä maahanmuuttajien alkuvaiheen kotoutuksen pysyvemmäksi organisoimiseksi Kemi-Tornio alueella. Päätöksentekijät olisi voinut jo alkuvaiheessa sitouttaa tiiviimmin projektin tuloksien hyödyntämiseen.

Suomen kielen ohjaus sekä opetusalan ammattilaisten toteuttamana tai sitten muiden alojen ihmisten soveltamana ohjauksena tai vertaistukena on ensiarvoisen tärkeä maahanmuuttajien kotoutumiselle. On vaikea kuvitella, että kaikille löytyisivät maahanmuuttajien äidinkielen opetukseen erikoistunut kielenopettaja (jopa yksityisopetusta antava), erityisopettaja luku- ja kirjoitustaidottomille tai monipulmaisille sekä tarvittavat tukipalvelut, kuten maahanmuuttajien oppimiskyvyn testaukseen erikoistuneet psykologipalvelut. Maahanmuuttotautaiset tai natiivit kielen ohjaajat, vertaistukea antavat maanmiehet sekä suomalaiset ystävät ovat kaikki tärkeitä suomen kielen ohjaajia. Vertaistukijoita suomen kieleen ja suomalaiseen yhteiskuntaan kotouttamisen ohjaamisessa tulisi kouluttaa. Suomen kielen ohjausta ja opetusta tarvitsevat hyvin monet maahanmuuttajat, joille olemassa olevat palvelut eivät ole soveltuvia tai mahdollisia (esim. amk – opiskelijat, luku- ja kirjoitustaidottomat etc.). Olisiko tässä vapaalle sivistystyölle uusi haaste?

Voitaisiinko projektin aikana yhteistyössä Rovaniemen Verso – hankkeen kanssa kehitetty Alkustartti – koulutus sisällyttää Kivalon seutuopiston koulutustarjontaan? Suomen kielen ohjauksen yksilöllisyysperiaate tulisi tavalla tai toisella olla opetuksen lähtökohtana (HOPS). Kannattaisi myös hyödyntää projektissa kehitetty opiskelumateriaali sekä hyödyntää ohjaajien osaamista.

Projektin aikana ei ole syntynyt mitään selvää pysyvämpää verkostoa alkuvaiheen kotoutumisen koordinoimiseksi ja tueksi. Tämä on tämän projektin heikoin tulos, mikä ei yksistään johdu Silmu – projektista. Alueella olevat projektit ovat varjelleet omaa reviiriään ja tämä on osaltaan vaikeuttanut pysyvän verkoston muodostumista. Kilpailullisuuden lisäksi eri päättäjien ja viranomaisten varovaisuus tai alhainen motivaatio maahanmuuttoasioita kohtaan on osaltaan vaikuttanut siihen, ettei pysyvämpää verkostoa ole syntynyt maahanmuuton alkuvaiheen ohjauksen tehostamiseksi. Sinänsä jokainen viranomainen hoitaa oman tehtävänsä hyvin, vaikka koordinaatio puuttuukin, mutta monia erityiskysymyksiä jää ratkaisematta, kuten esim. luku- ja kirjoitustaidottomien maahanmuuttajien jatkuva kotoutumista edistävä tuki. Parempi koordinaatio varmistaisi lainsäädännön katvealueillekin jäävien maahanmuuttajien kotoutumisen tuen.

Projektin aikana saatu palvelutuki on ollut asiakkaille hyödyllistä ja merkityksellistä ja sitä olisi syytä jatkaa esim. Kulttuurikahvila – toimintapisteeseen liittyvänä palveluna. Omakielistä materiaalia on tuotettava erityisesti sille maahanmuuttajien ryhmälle, jolla on erityisiä vaikeuksia oppia suomen kieltä. Muutoin heidän tasavertainen osallisuutensa suomalaisen yhteiskunnan toimintaan vaarantuu. Tällaista materiaalia voisivat suomen kieltä osaavat maanmiehet tuottaa esim. työllisyystyönä.

Erilaisiin harrastusryhmiin ohjauksen koordinaatiosta ei ole jäänyt arvioitsijan saaman tiedon perusteella mitään pysyvämpää verkostoa. Pysyvämmäksi järjestöjen organisoimaksi yhteistoiminnaksi näyttää jäävän Burman nuorten ja TUL:n Lapin piirin yhteistoiminta, missä pääsääntöisesti liikuntatoiminnan avulla edistetään maahanmuuttajien kotoutumista. Tällaisia toimintamalleja tarvittaisiin myös muille sosiaalisen toiminnan alueille kuten taide- ja kulttuuritoimintaan.

Erityinen huolenaihe ovat ns. seniorit, joilla tässä tarkoitetaan 40–70-vuotiaita maahanmuuttajia. Heille projektin aikana on järjestetty toimintaa, mutta mikä toimielin tai järjestö vastaa tästä toiminnasta projektin jälkeen?

Projektin aikana on kehitetty oppimateriaalia erityisesti karenin ja venäjän kielille. Karenin kielen oppimateriaalin kehittämistä voisi jatkaa, koska Suomessa asuu monia Myanmarista muuttaneita, joiden kotikieli on karen. Tuotettu materiaali voitaisiin liittää verkossa oleviin valtakunnallisiin tai alueellisesti tuotettuihin tietokantoihin. Maahanmuuttajat toivoisivat suomen kielen opetuksen ja ohjauksen henkilökohtaistamista vielä nykyistä pitemmälle.

Silmu – projektin aikana tehtiin te – toimiston delegeimana 63 omaehtoisen opiskelun sopimusta yhteistyössä Meriva – työhönvalmennussäätiön kanssa. Näissä sopimuksissa yhdistettiin suomen kielen ohjaus sekä työelämään valmennus kotoutumisen tueksi. Arviointinäkökulmasta malli on toimiva ja kotoutumista edistävä.

Projektin saavutuksia on myös viikoittainen ”työjärjestys” kohderyhmälle kotoutumista edistävien toimien yhdistämiseksi ja asiakkaille nähtäväksi toiminnaksi.

Silmu – projekti on tuottanut kotoutumista edistävää toimintaa sellaisille maahanmuuttajille, jotka eivät muutoin sitä saa mistään muualta. Esimerkkinä tällaisista maahanmuuttajaryhmistä mainittakoon ne ammattikorkeakouluopiskelijat, jotka haluavat työllistymisensä edistymiseksi opiskella suomen kieltä sekä ne luku- ja kirjoitustaidottomat maahanmuuttajat, joiden keskeinen tarve on opiskella jatkuvasti suomen kielen alkeita. Kuka tätä toimintaa jatkaa hankkeen jälkeen, kolmas sektori vai vapaa sivistystyö?

Yhteenvedona voidaan todeta, että Kemiin ja laajemmin ottaen Kemi-Tornion alueelle tarvitaan maahanmuuton tuen organisaatio, joka hyödyntäisi alueella toteutettujen projektien tuloksina saatuja parhaita käytänteitä alueen uusien asukkaiden kotoutumisen tehostamiseksi. Toiminta voitaisiin käynnistää esim. kolmen vuoden projektilla sillä edellytyksillä, että kunnat ottaisivat vastuulleen toiminnan jatkumisen hankkeen jälkeen.

Kirjallisuus

ESR -projektisuunnitelma

ESR – projektin väliraportti 15.2.2012

Kemin kaupungin kehittämis- ja talousosasto. Kehittämispalvelut 2013. Tilastollinen vuosikirja.

Morgan, April L 2011. Investigating Our Experience in the World : A Primer on Qualitative Inquiry. Knoxville, TN, USA: University of Tennessee Press, 33-36.

Niskanen, Jaana; Juntunen, Anne & Huusko-Tuohino, Oili 2013. Meri-Lapin kotokoulutuskokeilu: Toiminnalla kotoutumaan loppuraportti. Osallisena Suomessa – hanke.

Odera, Lilian 2010. New Americans : Recent Immigration and American Society : Kenyan Immigrants in the United States : Acculturation, Coping Strategies, and Mental Health. El Paso, TX, USA: LFB Scholarly Publishing LLC, 33-50.

Pehkonen, Pirkko 2013. Alkuvaiheen kotoutujan kuntaantulo-prosessi.

Pehkonen, Pirkko 2013. Power point –esitys: SILMU –Maahanmuuttajien kotoutumis-projekti 01.10.2009-31.12.2013.

Petäjämaa, Mirva 2013. Lapin maahanmuuttostrategia. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Elinvoimaa alueelle 1/2013.

Ten Have, Paul 2004. Understanding Qualitative Research and Ethnomethodology. London: SAGE Publikations, 136-148.

WWW -lähteet

<http://www.tem.fi/index.phtml?s=4732>, luettu 02.04.2013

<http://www.infopankki.fi/fi-Fi/home/>

<http://www.rovaniemi.fi/loader.aspx?id=7902c9d3-bece-4f93-921f-odd1518ef612>

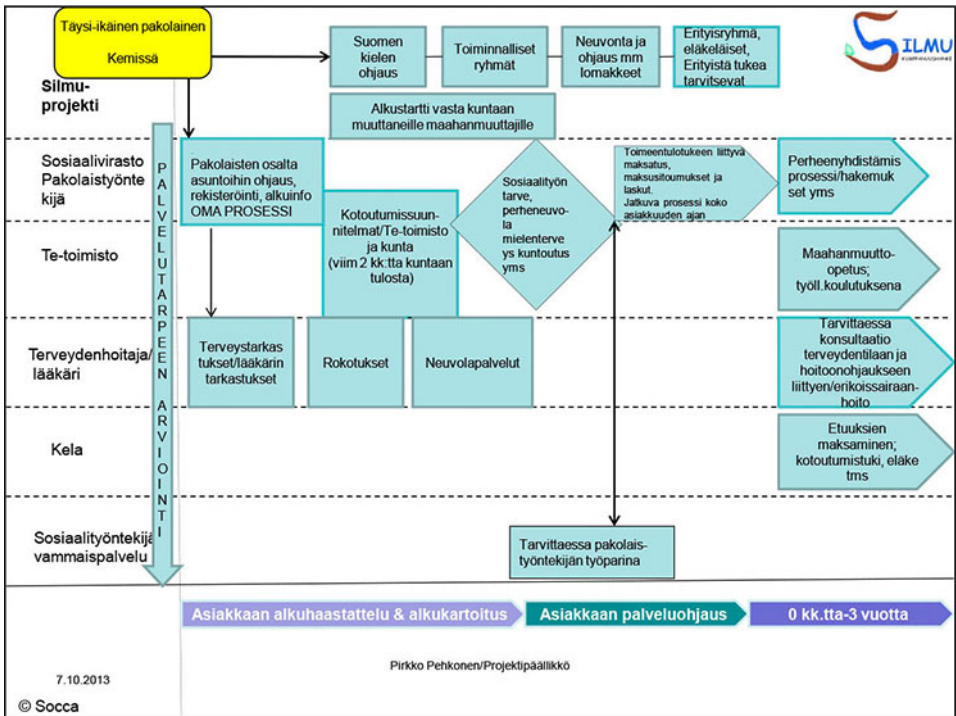
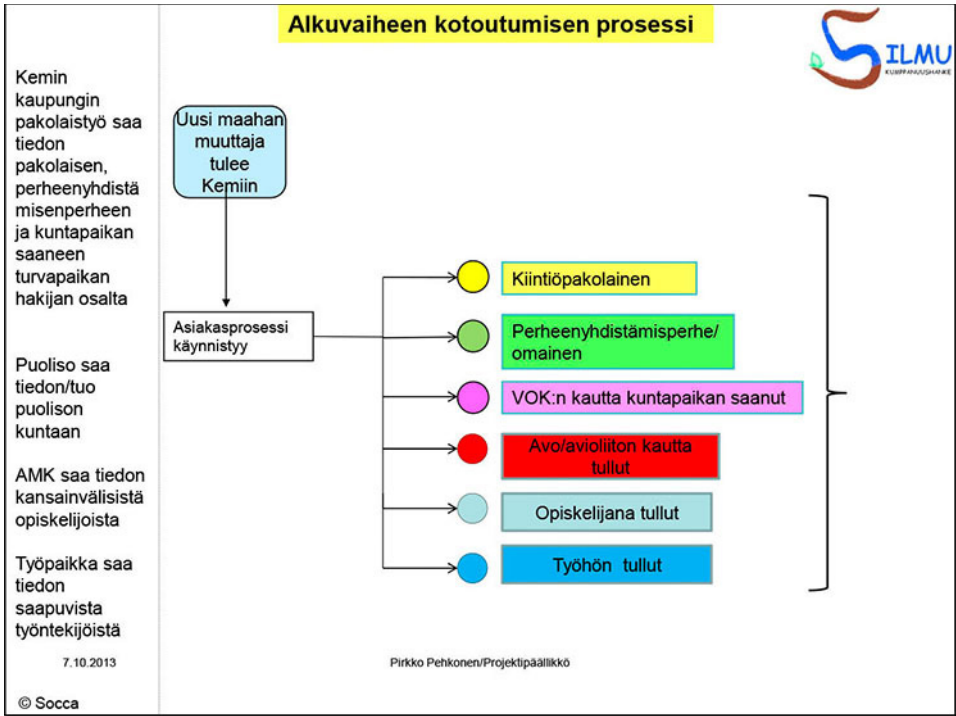
<http://www.rovaniemi.fi/loader.aspx?id=5eedf8df-accd-410c-8f34-65bfa203dd24>

<http://moninet.rovala.fi/Suomeksi>

<http://www.rovaniemi.fi/suomeksi/Palveluhakemisto/Perhe--ja-sosiaalipalvelut/Maahanmuuttajat/Kaveriksi-kotopolulle>

Liite 1. Alkuvaiheen kotoutumisen prosessi (Pehkonen 2013)

Tässä raportissa on arvioitu Kemissä vuosina 2009–2013 toteutettua EU:n rahoittamaa maahanmuuttajien kotoutumisprojektin Silmua. Sosionomiopiskelijat Matti Juusola ja Riikka Rajala sekä yliopettaja Rauno Pietiläinen ovat haastatelleet Silmun asiakkaita, toimijoita ja yhteistyökumppaneita ja arvioineet tavoitteiden toteutumista.

Raportissa todetaan, että Silmu – projektissa kehitettiin alueelle soveltuva alkuvaiheen kotoutumisen prosessimalli ja sitä testattiin projektin aikana. Erilaiset tapahtumat edistivät myönteistä asennetta maahanmuuttoa kohtaan. Jotkut toiminnot jatkuvat projektin jälkeen yhteistyökumppaneiden toteuttamana (esim. liikuntatoiminta). Osalle maahanmuuttajista ei ole projektin jälkeen tarjolla suomen kielen opetusta. Osa tarvitsee myös erityisopetusta.

Meri-Lapin työhönvalmennussäätiöllä on toimiva malli koulutukseen ja työelämään ohjaukseen. Silmu toimi hyvin alkuvaiheen kotoutumista tukevana kohtauspaikkana. Toimintamallin jatkuvuudesta projektin jälkeen ei ole päätöksiä.